

24.10.2017

MAASEUTUPOLITIIKAN NEUVOSTO (MANE)

Aika: Tiistai 24.10.2017 klo 09.00–11.00
Paikka: Smolna, Eteläesplanadi 6, Helsinki

Paikalla: Jari Leppä (pj)
Mia Aitokari
Ann-Sofie Backgren
Hannamari Heinonen
Sampo Juhajoki
Minna-Mari Kaila
Kari Kylkilahti
Jari Koskinen
Kaisa-Leena Lintilä
Hanna Mattila
Toivo Muilu
Matti Mäkelä
Marko Mäki-Hakola
Maaret Pulliainen
Petri Rinne
Taina Vesanto
Anne-Marie Välikangas
Christell Åström (pääsiht.)
Antonia Husberg (kokoussiht.)
Tarja Lukkari (siht.)
Heidi Valtari (siht.)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen 9:10. Puheenjohtaja kannusti avauspuheenvuorossaan neuvoston jäseniä osallistumaan ajankohtaiseen julkiseen keskusteluun. Puheenjohtaja nosti esille Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen ryhmän asettamisen ja totesi, että työryhmältä odotetaan konkreettisia ehdotuksia harvaan asutun maaseudun kehittämisen toimenpiteistä.

2. Edellisen kokouksen 31.5.2017 muistion hyväksyminen

Päätös: Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

3. Jäsenmuutokset

Päätös: Merkittiin tiedoksi:

- Timo Lähdekorpi nimetään Suomen Metsästäjäliiton edustajaksi Jani Nuijamaan tilalle
- Elinkeinopolitiikan asiantuntija Jukka Kärnä nimetään SAK:n edustajaksi Auli Korhosen tilalle
- Alue- ja järjestöasiantuntija Maaret Pulliainen nimetään SAK:n varajäseneksi Jukka Kärnä tilalle
- Kantri ry:n toiminnanjohtaja Kari Kylkilahti nimetään Leader-ryhmien varajäseneksi paikalliskehittäjä Heikki Konsalan tilalle

4. Valtioneuvoston periaatepäätös Älykäs maaseutu -valmistelutilanne

Päätös: Kuultiin esitykset, keskusteltiin ja merkittiin tiedoksi.

Hallitusneuvos *Laura Eiro* liikenne- ja viestintäministeriöstä esitti neuvostolle periaatepäätöksen valmistelutilanteen.

Periaatepäätöksen taustalla on hallitusohjelmassa kautta linjan ollut digitalisaatio -teema sekä vuonna 2017 toteutettu VN-teasin Smart Countryside -selvitys, jonka toteutti aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI. Päätoimeksi otettiin Älykäs maaseutu nimetty kokonaisuus, jonka myötä edistetään digitalisaation hyötyjä maaseudulla. Periaatepäätös tulee olemaan hallituksen keskeinen työkalu. Hankkeelle ei ole haettu erillistä rahoitusta vaan kokonaisuutta on pyritty viemään eteenpäin myös eri yhteistyötahojen kanssa. Sitran kanssa tehdään yhteistyötä liikkumisen kehitysohjelman puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa tehdään yhteistyötä liikennealan kasvuohjelman sisällä sekä osin myös matkailu 4.0-kärkihankkeen kanssa. Eiro kertoi myös, että yksi keskeinen osa kokonaisuudessa on laajakaistastrategian päivittäminen, jossa arvioidaan miten päästään 2021 -tavoitteeseen, sekä kokeilut. Eiro painotti, että hankkeesta ei tule yhtä ratkaisumallia joka sopii koko maaseudulla vaan erilaisia, erilaisille alueille ja erityyppisille elinkeinoille. Periaatepäätöksessä fokus on digitaalisessa infrastruktuurissa, joka pitää vastata tarpeisiin, jotka lähtevät infrasta, ihmisistä ja opiskelun, työnteon ja yrittäjyyden tarpeista. Tavoitteena on, että hallitus hyväksyy periaatepäätöksen 9.11.

Tietoliikenneyhteyksistä Eiro korosti, että verkkojen tulee olla siinä kunnossa, että ovat tietoturvallisia ja yhteydet kohtuuhintaisia. Laajakaistastrategian päivittämisen rinnalle tulee vireille 5G-taajuudet. Valtiovarainministeriö on osaltaan edistänyt toimenpiteitä sähköiseen asiointiin liittyen. Tavoitteena on saavuttaa ilmastotavoitteet ja saada maaseutualueille lisää erilaisten palveluiden yhdistelyjä. Eiro korosti myös pyörillä kulkevien palveluiden roolia ja niiden voimallisempi edistäminen. Eiro viittasi myös raideliikenteen kilpailun avaamiseen, jonka ennakoidaan luovan kestävämpiä ratkaisuja liikkumiseen kun työssäkäyntialueet kasvavat. Eiro painotti, että on mietittävä myös haja-asutusalueiden liikennepalveluja. Tähän kokonaisuuteen liittyy myös liikennepalvelulakihanke, joka etenee kolmanteen vaiheeseen, jossa katsotaan onko vielä olemassa lainsäädäntömuutoksia, joita tarvitaan esimerkiksi logistiikkatietojen hyödyntämiseksi ja liikkumispalvelujen ja logistiikan optimoimiseksi, etenkin biotalouspuolella. Eiro totesi, että lainsäädäntö ei yksin riitä kokonaisuuden edistämiseksi.

Eiro nosti esille myös etätyönteon ja etäopiskelun ja -koulunkäynnin mahdollisuuksia. Koulujen osalta Eiro mainitsi, että halutaan laajentaa palveluvalikoimaa vaikka ryhmäkoot eivät siihen riitä. Etäopetus antaa mahdollisuuksia myös opettajille, Eiro totesi ja lisäsi, että toimet menevät etätyön osalta työ- ja elinkeinoministeriöön sekä opetuksen ja koulutuksen puolelta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Eiro korosti myös tässä kokeilun paikkaa ja opiskelun ja koulunkäynnin mahdollisuuksia esimerkiksi kylätalolla.

Eiro korosti robotiikan ja automatisoinnin mahdollisuuksien tarkempaa tarkastelua maaseutualueilla ja mainitsi myös kansainvälisiä konsepteja vienniksi.

Kehittämisasiantuntija *Veli-Matti Karppinen*, maaseutupolitiikan harvaan asutun maaseudun -verkostosta esitti kommenttipuheenvuoron. Karppinen painotti, että digitalisaation edistämistyötä ei tehdä tätä päivää vaan tulevaisuutta varten, jolloin tarvitaan kattava valokuituverkko koko Suomeen. Valokuituverkko on symmetrinen eikä se ole jaettu, jolloin kapasiteetti säilyy ja sitä voi laajentaa, Karppinen totesi ja esitti, että tavoite pitää olla, että Suomessa ylipalveluvelvoitteen nopeudeksi säädettäisiin 100 Mb vuoteen 2021 mennessä.

Karppinen korosti, että infra ja hyödyt pitää rakentaa samalla. Kaikki eri yhteiskuntatoimijat on sitouduttava digitalisaation edistämiseen. Muutos tapahtuu etenkin käyttäjä- ja palveluntuottajien tasolla. Karppinen esitti, että määrärahoja suunnattaisiin laajemmin etäpedagogiikan tutkimukseen ja kehittämiseen Suomessa. Kontaktipedagogiikan menetelmät eivät ole sopivia etäopetukseen.

Karppinen nosti esille erot asiointipalvelujen ja viestintäpalvelujen välillä. Viimeksi mainittu on reaaliaikaista ja kuvan kanssa. Haasteena, Karppinen korosti, on ihminen ja työ- ja toimintakulttuurin muutos. Tärkeää on osallistaa sekä palveluntuottajat että kansalaiset. Tärkeää

on viestiä lisäarvoista eri toimijoille - vain niin saadaan tarvittavaa muutosta aikaiseksi, Karppinen sanoi.

Keskustelussa painotettiin erityisesti kiinteiden yhteyksien saatavuuden rajoituksia Suomessa. Suomi on toiseksi viimeisenä sijalla EU:n maaseudun nopeiden kiinteiden yhteyksien saatavuudessa. Kysyttiin koheesiorahoituksen käyttämistä asian edistämiseksi. Esitettiin, että tavoitevuosi pitää vetää 2020 tai 2025:een. Peräänkuulutettiin konkretiaa ja sektorit ylittävästä näkökulmasta sekä eri yhteistyömuodon pilotteja. Kysyttiin voidaanko tarkastella yhteispalvelupisteitä uudella tavalla.

Todettiin, että periaatepäätöksen luonnoksen henki on hyvä, mutta kysyttiin kantaako se viimeiseen rahoituspäätöksen tekijään saakka.

Huomautettiin, että digitalisaation ympärillä olevat valtavat mahdollisuudet toteutuvat vasta silloin kun ymmärretään, etteivät mahdollisuudet ole vain tiedon keruussa, vaan tietoa hyödyntävissä palveluissa ja sovelluksissa. Tieto pitää olla avointa. Keinotekoisia rajoituksia ei kannata tehdä esimerkiksi yksityisen alempiasteiden tieverkon ja valtion alempiasteisen tieverkon välillä.

Mainittiin, että Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa on näytteitä siitä, että valokuitu ja laajakaistainvestoinnit maksavat itsensä hyvin nopeasti takaisin, muun muassa työllisyysasteen parantamisen kautta. Kerrottiin, että on tutkimusnäytteitä Suomesta siitä, että valokuitu pienentää yritysten sijaintihaittaa. Valokuitu on vaikuttanut joka neljännen yrityksen sijoittumiseen ja vaikuttanut joka kuudennen yrityksen kohdalla sen toiminnan käynnistämiseen.

Korostettiin, että 4G tai 5G ei ole maaseutualueiden ratkaisu. Ongelmia tulee etenkin metsäisillä alueilla. Korostettiin, että langattomia yhteyksiä ei saa edistää valokuituverkon laajentamisen kustannuksella.

Kysyttiin miten hyödynnetään jo tehtyjä hankkeita ja niissä koottua tietoa esimerkiksi jo tehdyistä kokeiluista. Todettiin, että kaikista teemoista löytynee käytäntöjä eri puolilta maalta.

Huomautettiin, että noin joka kolmas yrittäjästä maaseudulla kuuluu nk. digipudonneiden joukkoon, joilla ei ole käytössään digitaalisia välineitä. Korostettiin näiden yrittäjien koulutuksen ja osaamisen lisäämisen tärkeyttä Älykäs maaseutu -kokonaisuudessa.

Eiro totesi, että 5G -kokonaisuutta katsotaan erikseen ja, että tarvitaan sekä valokuituverkkoa että langattomia verkkoja. Eiro totesi, että joillain alueilla paikallisverkko voi olla hyvä ratkaisu. Kokonaisuudesta Eiro painotti, että on haluttu ottaa pitkän aikavälin tavoitteen lisäksi riittävän kunnianhimoisia välitavoitteita. Eiro myös korosti yhteistyötä Älykäs maaseutu -kokonaisuuden edistämiseksi. Hän totesi, että aikaisempien hankkeiden ja kokeilujen hyödyntäminen on iso haaste, mikä tuli esille myös Smart Countryside -hankkeessa. Eiro korosti kokeilujen paikkaa ja eri toimijoiden törmäyttämistä. Tieverkon osalta Eiro totesi, että kaiken tieverkon tulee tukea automatisaatiota. Eiro pyysi MANEn edustajilta kirjallisia kannanottoja periaatepäätöksen luonnokseen.

Puheenjohtaja kannusti kaikkia MANEn jäsenorganisaatioita ottamaan kantaa periaatepäätöksen luonnokseen. Puheenjohtaja nosti lopuksi kolme asiaa: yrittäjien digipudokkaiden määrä, saatavuus ja saavutettavuus sekä tavoitteen eteneminen koko hallintoketjun läpi.

5. Maaseutukatsaus 2017

Päätös: Kuultiin esitykset, keskusteltiin ja merkittiin tiedoksi.

Päätoimittaja, yliopistotutkija ja dosentti Maarit Sireni Itä-Suomen yliopiston Karjalan tutkimuslaitokselta esitti neuvostolle Maaseutukatsaus 2017 - julkaisun keskeisimmät havainnot. (julkaisun pysyvä osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-958-6>)

Sireni kertoi Maaseutukatsauksen taustasta ja sisällöstä, joka koostuu olemassa olevista ja ajankohtaisista tilastoista ja tutkimuksista. Sireni korosti, että tietoon perustuva kuva maaseudusta on eri kuin se, mistä keskustellaan julkisesti. Sireni nosti esille havaintoja luvuista kolme, neljä ja kuusi.

Asutuksesta ja väestöstä (luku 3) Sireni totesi, että pysyvä väestö kehittyy eri tavalla eri alueilla. Kaupunkien läheisellä maaseudulla väestölisäys ei enää liity maallemuuttoon vaan luonnollisesta väestölisäyksestä. Alueet ovat maan lapsirikkaimmat. Ydin ja harvaan asutulla maaseudulla (HAMA) väestö vähenee edelleen. Uutta edelliseen katsaukseen (2014) verraten on, että myös paikalliskeskusten, kirkonkylien, väestökehitys on kääntynyt negatiiviseksi. Tämä on ongelmallinen sen suhteen, että pysyvän väestön lisäksi monipaikkainen asukas (esim. vapaa-ajan asukkaat ja matkailijat) käyttävät palveluja. Jos pysyvän väestön määrä vähenee alle sen, minkä palvelut ja elinkeinot tarvitsevat ollakseen kannattavia, tulee tämä aiheuttamaan negatiivisen spiraalin, jossa myös monipaikkaiset toimijat ostavat palvelut muualta. Näin mökkikunnat eivät tule hyötymään monipaikkaisesta asumisesta.

Väestöön liittyen on toinen havainto miesten enemmisyys naisiin verrattuna. Harvaan asutulla maaseudulla miesten osuus on 136 nuorta miestä 100 nuorta naista kohden, mikä on suurempi kuin Kiinassa (118 miestä 100 naista kohden). Nuoret naiset ovat halukkaampia muuttamaan pois kotoa ja hakeutuvat muualle koulutukseen ja töihin. Sireni korosti, että kunnissa on panostettava lapsi- ja perhepalveluihin. Sukupuolen vinouman korjaamista ei voida tehdä talkoovoimin. Mikäli kaupunki näyttäytyy parempana paikkana asua perheille, on tämä huono asia maaseudun kannalta.

Ulkomaalaistaustaisten osuus on maaseudulla pienempi kuin kaupungeissa. Tyypillinen ulkomaalaistaustainen on maaseudulla asuva korkeasti koulutettu venäläinen nainen, joka on muuttanut maalle avioliiton myötä ja tekee työtä maatilalla. Naiset ovat miehiään korkeammin koulutettuja. Sireni kysyi tunnistetaanko ulkomaalaistaustaisten naisten resursseja paikallisella tasolla. Maahanmuutolla voisi olla merkitystä naiskadon lievityksessä, Sireni sanoi.

Pääosassa 1000-asukkaan taajamassa on saatavilla terveysaseman, apteekin ja päivittäistavarakaupan palveluja. Kirjastopalvelut ovat tärkeitä. Julkisesti annetusta kuvasta poiketen maaseudun asukkaat ovat pääosin tyytyväisiä saamiinsa palveluihin ja palvelutasoon.

Sireni korosti teiden huonoa kuntoa, jota maaseudun asukkaat arvostelevat kovasanaisesti. Sireni myös huomautti, ettei mikään uusista merkittävistä tiehankkeista osu Kainuuseen tai Lappiin. Itä- ja Pohjois-Suomi ovat tältä osin blanco-alueita. Asukkaat kritisoivat myös liikenneyhteyksiä ja kulttuuripalveluita. He ovat myös huolestuneita koulutuksen saatavuuden heikkenemisestä, mikä on erittäin kipeä ongelmakohta, joka heikentää alueen vetovoimaisuutta. Kansalaiskyselyssä kyläkoulut mainitaan yhtenä tärkeimpänä asuinpaikan vetovoimantekijänä. Toisena on luonnon läheisyys. Sireni painotti kyläkoulujen lakkauttamista huonona politiikkana.

Sireni totesi, että etäpedagogiikan kehittäminen on erittäin ajankohtainen kysymys. Koulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden heikkeneminen iskee pahimmin maaseudulla asuviin nuoriin miehiin. Sireni korosti, että jos heikennetään toisen asteen koulutusmahdollisuuksia, heikennetään myös maaseudun nuorten mahdollisuuksia työelämään. Maaseudulla asuvien miesten työttömyysaste on selvästi korkeampi kuin naisten. Sireni myös korosti, että maaseudulla työttömyysongelma on erityisesti ikääntyneiden työttömien ongelma.

Työttömyyden ja työvoimapulan kohtaamattomuus on monimuotoinen ilmiö, jossa on paljon paikkakuntaakohtaisia eroja, Sireni totesi. Sireni myös korosti, että maahanmuutosta ei tässäkään ole pikaratkaisuksi. Työvoimapula koskee etenkin ammatteja, jotka edellyttävät korkeaa koulutusta, jossa nopea työvoimakoulutus ei ole ratkaisu. Sireni esitti kysymyksen miten saataisiin maaseudun miehistä koulutettuja sote-alan työntekijöitä.

Maaseudun elinkeinotoiminnasta Sireni kertoi, että lähes 40 % yritysten toimipaikoista sijaitsee maaseudulla. Elinkeinotoiminnasta puuttuvat uuden talouden alat, jotka liittyvät ruokaan ja hyvinvointiin, jotka ovat Euroopassa tyypillisesti naisten aloja. Sireni totesi, että naisten ja

miesten alat ovat yhä eriytyneitä. Sireni myös korosti, että kaupungit eivät pysty muodostamaan riittävää kysyntää maaseudun elinkeinoille.

Keskustelussa todettiin, että Maaseutukatsaus antaa hyvän kuvan tilanteesta. Korostettiin, että moni asia ei ole yksinomaan yksittäinen maaseudun ongelma, vaan ovat laajoja yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka näkyvät nopeimmin ja korostuvat juuri maaseutualueilla. Painotettiin tarvetta laajemmalle analyyttisemmälle keskustelulle, jossa keskusteltaisiin yli rajojen.

Todettiin, että katsaus on eräänlainen työohjelma siitä, mitä pitäisi tehdä. Korostettiin tarvetta iltakoululle. Huomautettiin, että moni asia linkittyy keskusteluun digitalisaatiosta ja moni haaste pystytään ratkaisemaan digitalisaation kautta. Korostettiin poliittisten päätösten tarvetta sille, että olisi tosiasiallinen mahdollisuus asua, opiskella, tehdä työtä ja yrittää paikasta riippumatta. Esitettiin, että otettaisiin poliittiseen tarkasteluun yhteispalvelupisteet, joita tulisi laajentaa monipalvelu- ja digipalvelukeskuksiksi.

Kysyttiin matkailun toimialaa, joka puuttuu luettelosta tyypillisistä toimialoista, mikä selittynee siitä, että matkailu ei ole toimijoiden päätoimiala.

Puheenjohtaja korosti Maaseutukatsauksen laajaa levikkiä päätöksentekijöille. Puheenjohtaja totesi, että maa- ja metsätalousministeriön teettämän kyläkauppaselvityksen myötä on syytä ryhtyä toimenpiteisiin monipalvelukeskusten edistämiseksi. Puheenjohtaja korosti myös Ruotsista saatavaa esimerkkiä kyläkauppojen monipalvelujen edistämistoimenpiteistä.

6. Maaseutupolitiikan neuvoston toimintasuunnitelmaluonnos 2018

Päätös: Kuultiin esitys, keskusteltiin toimintasuunnitelman sisällöstä, kommentteja ja havaintoja lähetetään pääsihteerille sähköpostitse (etunimi.sukunimi@mmm.fi).

MANEn pääsihteeri *Christell Åström esitti MANEn toimintasuunnitelmaluonnoksen vuodelle 2018. Ehdotuksia saa jättää sähköpostitse. Toimintasuunnitelmasta päätetään seuraavassa MANEn kokouksessa. Toimintasuunnitelma on koottu MANEn kymmenen tehtävän mukaan. Åström nosti esille, että vuosi 2018 on maaseutupolitiikan 30-vuotis juhlavuosi. Åström totesi, että vaikuttavuutta pitää tehostaa kaikissa toimenpiteissä. Vuonna 2018 aloitetaan myös laaja neuvottelukierros nykyisen maaseutuohjelman arvioinnista sekä tulevan kauden ohjelmasta.*

7. Harvaan asutun maaseudun parlamentaarinen työryhmä -tilannekatsaus

Päätös: Kuultiin esitys ja merkittiin tiedoksi.

MANEn pääsihteeri *Christell Åström* kertoi, että valtioneuvosto on asettanut Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän. Työryhmätyön pohjana on MANEn joulukuussa 2016 hyväksymä harvaan asutun maaseudun kehittämisstrategia 2017–2020. Ensimmäisiä toimenpide-ehdotuksia odotetaan ennen kesää 2018.

Puheenjohtaja totesi, että työryhmältä edellytetään esityksiä käytännön toimista jotta saadaan harvaan asutun maaseudun mahdollisuudet edistettyä.

8. Hankehaku 2018

Päätös: Kuultiin esitys ja valtuutettiin sihteeristö täydentämään hankeryhmän kokoonpanoa

Hankevastaava *Antonia Husberg* esitti vuoden 2018 hankehaun teema lyhyesti sekä hankeryhmän tehtävä ja kokoonpano. Kokoonpanoa täydennetään syksyn aikana. Hankeryhmän toimikausi on 1.12.2017–31.12.2018.

9. Maaseutuparlamentti 2017 yhteenveto

Päätös: Kuultiin esitys. Kommentteja ja havaintoja lähetetään sähköpostitse (maaseutupolitiikka@mmm.fi). MANEn jäseniä pyydetään osallistumaan maaseutupoliittisen julkilausuman konkretisointiin ja edistämistyöhön.

Pääsihteeri *Christell Åström* esitti Maaseutuparlamentti 2017 yhteenveto. Maaseutuparlamentissa julkistettu julkilausuma tulee konkretisoida ja tavoitteita edistää eri toimenpitein. MANEn jäseniä kutsutaan mukaan työhön, jota tehdään aluksi Viima-alustan kautta. Maaseutupoliittinen julkilausuma on luettavissa täältä:

http://www.maaseutupolitiikka.fi/julkaisut_ja_materiaalit/maaseutupolitiikan_julkaisut.

Puheenjohtaja totesi, että tapahtuma toteutettiin hyvässä Suomi 100-hengessä. Päätös mahdollisesta jatkumosta päätetään seuraavassa MANEn kokouksessa.

10. Muut asiat

Päätös: Todettiin ja merkittiin tiedoksi.

- Kansanedustajien ja avustajien Puurobaari 9.11.2017
- Lausunnot: http://www.maaseutupolitiikka.fi/julkaisut_ja_materiaalit/lausunnot
- MANE vuosikertomus 2017
- Kirkkohallitus on perustanut EU-rahoitustoimiryhmän

MANEn syksyn kokousajat:

- 13.12.2017 klo 10.30–12.30 (*Huom! muuttunut aika*) SOSTEn tiloissa. Osoite ilmoitetaan myöhemmin.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11:04.

JAKELU TIEDOKSI

Maaseutupolitiikan neuvoston jäsenet ja varajäsenet
Maaseutupolitiikan neuvoston sihteeristö
MMM: Kansliapäällikkö
Erityisavustaja
Osastopäälliköt